

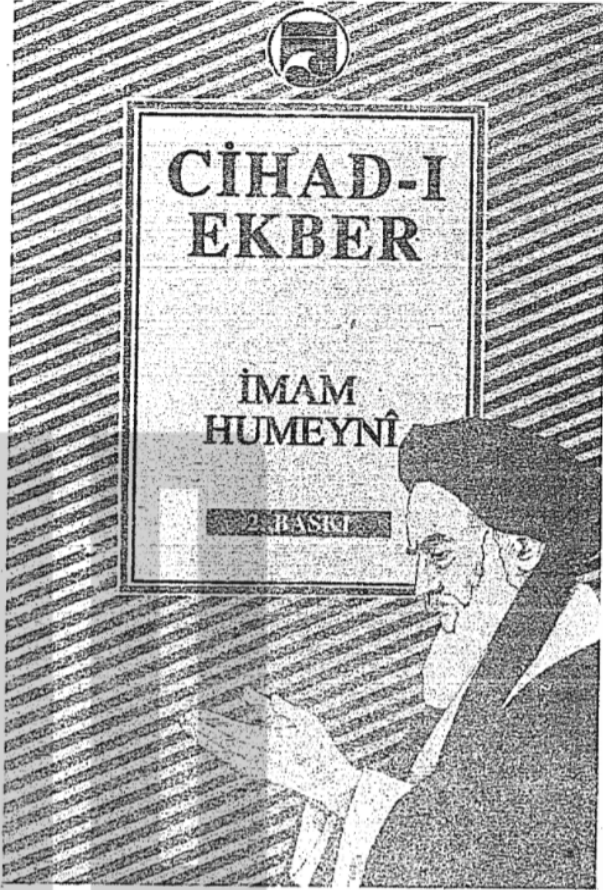
emmare)in ilah edinilmesinden söz açıldığı için, bu mesele biraz daha önem kazanıyor. Özellikle mekkî ayetlerde tasvir edilen kıyamet sahneleri ve bunun yanında Peygamber (as.)'ın nefis ile yapılan cihadın (cihad-ı ekber), karşı saftaki düşmanla yapılan sıcak savaştan (cihad-ı asgar) daha önemli olduğunu ve cihad-ı ekberin hayatın her anında işlerlik kazanması gerektiğini belirtmesi, nefis tezkiyesinin hemen tek konu olarak ele alındığı ve işlendiği tasavvufun doğuşunda amil olan etkenler arasındaydı. Belki önceden hesaplanmıyordu ama, nefis tezkiyesinin tek gerçeklik olarak kabul edildiği tasavvuf, sıcak savaş alanından çekilmeyi de beraberinde getirdi. Uzlet hayatının ideal bir yaşam tarzı olarak benimsenmesi, bunun yanında tasavvufi literatür ve yaşayış içinde olmadık saçma ve gayr-ı islami unsurların kabul görmesi, islamın devrimci öğretilerine bağlanan insanları, tasavvufun bütünüyle soğuttu. Devrimci öğretilerle tasavvufun çatıştığı en belirgin yer ise, şüphesiz devrimci düşüncenin kesintisiz bir dinamizm ve canlılığı şart koşmasına karşın, tasavvufun insanların ısrarla herkese ve herşeye karşı mülayim, halim-selim kişilik kalıplarına oturtmaya çalışması.

Tasavvufun (daha doğrusu tasavvufi yaşam şeklinin) devrimci öğretisi tarafından bu şekilde yargılanması ve hemen bütünüyle islam dairesinin dışına çıkartılmasıyla, bir başka uç nokta kendini hissettirmeye başladı; Cihad-ı ekberin yeterli bir hassasiyetle ele alınmaması ve nisbeten de olsa sıcak mücadele alanında nefis tezkiye ve terbiyesinin ihmal edilmesi. Sıcak mücadele alanının havasına kendini bütünüyle kaptıran müslümanlar, cihad-ı ekberi küçümsemeye, bu tür işlerle uğraşmanın insanın atakia ve uyusukluğa sürükleyeceğine inanmaya başladılar. İşte devrimci hareketin önemli iç sorunlarından biri bu. Yani müslümanlar insanları Allah'tan başka bütün ilahları reddetmeye davet ediyorlar ama, kendi nefislerini ilah edinip edinmediklerini yeterli samimiyet ve cesaretle sorgulamıyorlar. Halbuki Peygamber (as) ve şanslı ashabı hayatlarında cihad-ı asgar ile cihad-ı ekberin ayrılmaz bir bütün olduğunu ortaya koydular. Çünkü İslam her ne kadar toplumsal bir değişim ve yaşamdan bahsediyorsa da, kıyamet günü hesaba çekilecek kişilerin öncelikle tek tek "bireyler" olduğunu söylüyor.

Bütün bunlara ilave olarak İmam Humeyni'nin konuşması boyunca kimi yerlerde de değindiği gibi, tek tek her devrimci müslümanın kendini hesaba çekmesi, kendine bir çeki düzen vermesi, bulunduğu her tür ortamda örnek insan (insan-ı kâmil) olması ve "senin dışındaki şeylerden yüz çevirmeyi bana nasip et" müracaatını bütün içtenliğiyle yapması (yapabilmesi) bir islam devriminin gerçekleşmesinin de varlık şartlarından biridir.

İran'daki islami mücadelede bu sorunun nispeten çözüldüğünü görmek mümkün. Bu çözümün gerçekleşmesinde de konu üzerindeki düşünceleri hassasiyeti ve yaşadığı sade, mütevazı hayatıyla örnek olan İmam Humeyni'nin payı büyük şüphesiz. (Bunun yanında İran'da yapıldığı gibi- sahil tasavvufi tecrübeden faydalanmak mümkündür. Bir mutasavvif ya da süfi olmadan tasavvufdan yararlanmak, insanı bir uzlet hayatına değil insan-ı kâmil disiplini sokacaktır. Bu söylenenlerden cihad-ı ekberi yaşamamanın tasavvufun tekelinde olduğu sonucu çıkarılmamalı. Burada anlatılması istenen cihad-ı ekber konusundaki tecrübeden faydalanmanın yollarını aramaktır ki, kitap boyunca bu duyarlı arayışı görebilirsiniz.)

Kitabın ana düşüncesini, Ayetullah Burucerdî'nin düzelterek söylediği şu cümlede görmek mümkün: "Molla olmak çok zordur; adam olmasa imkansız" (s. 3) Aktif mücadele içinde bulunacak her molla'nın (çünkü konuşma nedense talebelere hitaben) kendini nebevî ölçülerle yeniden düzenlemesi, örnek insan olmanın

zorlukları ve molla (davetçi) olmanın getirdiği ek sorumlulukları, gıybet, kötü söz, küçük de olsa haramlara bulaşma gibi, doğrudan nefsin terbiye ve tezkiyesine yönelik öneri ve uyarıları var İmam Humeyni'nin konuşmasında.

Cihad-ı ekber konusunun birkaç saatlik bir konuşmayla halledilemeyeceği bir gerçek. Ki İmam Humeyni de bunun farkında. Ama yine de bu kitabı değerli kılan iki öğe var. Birincisi konuşmanın doğrudan medrese talebelerine, yani halka Kur'anın mesajını götürecektir, İslamın geniş halk kitlelerine yayılması için bizzat mücadele verecek dinamik ve nitelikli elemanlara yapılması. İmam Humeyni'nin -medreselerdeki eğitim düzeyini de düşünerek- buraya ki insanlara öğrendikleri çeşitli ilimlerin gerçek zafer için bir "mukaddime" (s. 38) olduğunu söylemesi, yer yer (s. 30-40) nefsinin ıslah etmemiş kişinin alim bile olsa cehennem gitme tehlikesinden bahsetmesi, ve eğitim ile öğretimin bir olması gerektiğini ısrarla vurgulaması, Allah harici şeylere yönelmenin (s. 65) bir hüsrana olacağını belirtmesi ve en nihayetinde bunca görev ve sorumluluklar içinde "uyanık bir feryad olun" (s. 80) mesajını vermesi, bizim de üzerinde düşünmemiz gereken konular. Bu açıdan okuyucu kitabı yeni bir şey öğrenmekten çok, bu bildiklerini yaşamak için okumalı.

Kitabı değerli kılan asıl önemli şey ise, şüphesiz konuşmanın İmam Humeyni tarafından yapılmış olması. Bir kıyametin rehberinin ve devrimin en önemli isminin cihad-ı ekber konusunda gösterdiği bu duyarlık (ve daha doğrusu endişe) yabana atılabilecek bir konu değil. Ki bu konuşmanın samimiyet ve içtenlik dolu oluşu da problemin önemini kavramamıza yardımcı olacaktır.

Cihad-ı Ekber — İmam Humeyni — Akademi Yayınları İst. 1988

İbrahim KALIN